

Introducció

No hi ha dubte que la humanitat, en totes les diverses i variades cultures que la componen, des de les més antigues a les més actuals, ha vinculat la malaltia amb els poders sobrenaturals.

Només cal repassar una mica la història, i fins la prehistòria, per poder constatar que quan l'home s'enfronta amb algun mal, tant del cos com de l'esperit, ho atribueix a un càstig o conseqüència del seu actuar i, immediatament, invoca l'auxili dels déus per poder-se'n deslliurar o guarir-se. Tant a l'antic Egipte com a les clàssiques Grècia i Roma, hi havia divinitats que tenien una dedicació especial per a una malaltia determinada o bé per a totes en general.

La irrupció del cristianisme a la societat dita occidental, no va pas canviar gaire aquesta actitud sinó que va ser reforçada amb l'exercici de miracles de tota mena, atribuïts a un gran nombre de sants anomenats sanadors o a les advocacions

marianes més diverses que han estat, i encara són, incomptables i de devoció constant. Per tota la geografia del nostre país es poden trobar ermites i santuaris del Remei, de la Salut, etc.

Aquesta tan antiga i rica relació entre malaltia i poder celestial ha estat emprada, sovint, per farmacèutics que han "batejat" els seus remeis, i fins les seves oficines, amb el nom d'algun sant o advocació mariana, tant amb finalitats estrictament comercials com per alguna devoció concreta. I no cal dir, també, com algunes ordres religioses han posat el producte dels seus treballs conventuals sota el patrocini dels seus fundadors per reforçar-ne la qualitat remeiera.

Tot això fa que en les nostres col·leccions de medicaments antics s'hi trobin elements amb aquestes característiques que, per aquesta vitrina hem qualificat de "**Remeis Celestials**". Entre ells hi ha tota mena de formes i presentacions farmacèutiques, i en les etiquetes, prospectes o a la publicitat, s'hi troba tota mena d'imatges o representacions pietoses a l'estil de l'època.

Descripció dels exemplars exposats

Faves de Sant Ignasi. Llavor de la planta de la família de les apocinàcies *Strychnos ignatii*, que conté diversos alcaloides (estricnina i brucina, principalment). És emprada per les seves propietats de tònic amarg. En homeopatia es coneix com a *Ignatia amara* o Iamara. El "Martindale" (ed. Castellana, D.E.M. p. 592) l'assimila, per les seves propietats, a la *Nux vomica*.

"Botica de Montserrat" Oficina ubicada a la Rambla de Barcelona cantonada c. Portaferriassa. Pot de farmàcia estil anglès, tipus canó; capses per a fórmules magistrals; etiqueta i sobre per a recepta, amb la imatge del Monestir sobre la santa Muntanya.

Aigua de la Verge de Montserrat.

Fórmula del Dr. Casadevall, preparada pels *Laboratorios DEMSA*, d'Arenys de Mar.

Composició: alcohol, essències de flor de romaní, farigola i espígol. Ús: friccions.

Antiséptico Montserrat

Composició: no consta; se suposa per a ús extern.

"Gran Farmacia de la Cruz" Oficina ubicada al c. d'Avinyó cantonada Comtessa de Sobradiel, de Barcelona; anomenada inicialment "de la Cruz Roja". En tots els flascons, pots per a càpsules toves, capsa metàl·lica de pastilles per a la tos, etiquetes, etc. hi figura la creu de Malta vermella. El farmacèutic titular en els anys 30 del segle passat, en Joan Serret, autoanomenat 'Farmacèutic "In Honoris Causa" del Real Monasterio de Montserrat', (*sic*) preparava una colla d'específics emparats pel nom de la Patrona de Catalunya i publicava uns almanacs anuals il·lustrats amb originals composicions del ninotaire Opisso.

Magnesia San Fernando.

Composició: "Protòxido de Magnesia monohidratado".

Ús: laxant i purgant. Presentació: pólvores

Pastillas Santa Teresa.

Pastillas Teresianas contra la Tos

Composició: no consta. Ús: antitussigen

Paper assecant publicitari, c. 1920
Col·lecció FCF

Magnesia S. Pellegrino

Composició: òxid de magnesi hidratat, àcid tartàric, bicarbonat sòdic.

Ús: laxant i refrescant.

Presentació: pólvores efervescents.

Parche Poroso Sor Virginia. Filtro rojo (adults: 20x15 cm, nens: 7x11 cm)

Composició adults: extracte fluid de belladona i de *capsicum*

Composició nens: gum thus., *atropa belladonna*, eucaliptus, *papaver album*, *laurus nobilis*, *capsicum annum*.

Ús: dolors de pit, refredats i tos.

Encerado Sor Virginia

Composició: càmfora, gomenol, guaiacol, terpinol, essències de lavanda, espígol i romaní. Ús: balsàmic, anticatarral i expectorant.

Agua del Carmen "56"

Composició: destil·lat hidroalcohòlic de melissa, camamilla, marialluïsa, til·la flor, llavor de coriandre, escorça de taronja, canyella, arrel d'àngelica, nou moscada, hisop.

Ús: colitis, marejos, desmaís, diarrees, infeccions, feridura, trastorns de la dona.

Molt emprat com a tònic matinal per algunes mestresses de casa!!

Pomada de Ntra. Sra. de Lourdes

Composició: sabó de plom, oli d'oliva, hidrocarbonat de plom, cera groga, extret fluid de ratània i anestèsina. Ús: curació radical de les morenes (*sic*).

Elixir de San Vicente de Paul

Composició: citrat de ferro amoniacal, tintures de ruibarbre, canyella, ratània, camamilla i escorça de taronges amargues.

Ús: anèmia, pobresa de la sang, clorosi, flors blanques, neurastènia, cansament, creixement, i convalescència de totes les malalties.

Elixir Végétal (fabriqué à Tarragona par les Pères Chartreux)

Composició: no consta.

Ús: beguda tònica i estomacal.

Polvos alcalinos "La Purísima Concepción"

Composició i ús: no consten.

Farmacia La Purísima Concepción (L'Havana, Cuba).

Pastillas de San Blas

Composició: no consta.

Ús: tos, picor, irritació i pessigolleig de la gola.

Farmacia Santa Catalina. Vda. de Costas (València).

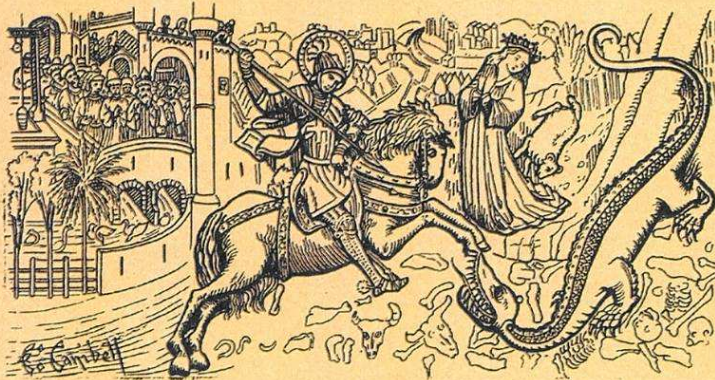
Hipofosfits Sant Jordi

Aquesta especialitat farmacèutica fou registrada a Sanitat amb el núm. 1722, el 1922, pel farmacèutic Josep Ma. Vallès i Peix, nat a Ripoll el 1860, llicenciat el 1884 i establert al c. Carders, 3 de Barcelona, on hi exercí fins el 1904 en què traspassà l'oficina a en Josep Diví. El 1891 obtingué el núm. 2893 per a una marca de fàbrica que distingís productes farmacèutics, consistent en el nom i una imatge de S. Jordi. No s'ha trobat cap exemplar dels seus "Hipofosfits" però sí la seva publicitat en forma dels tradicionals "goigs", escrits amb ortografia prefabriana i encapçalats per una bonica al·legoria del Sant dibuixada, a la ploma, per l'artista E. Canibell (BCN 1858-1928), un dels quatre fundadors del CEC. Es reproduïxen a la pàgina següent.

Targetó publicitari, circa 1920
Col·lecció FCF

Iris Figuerola i Pujol (Museu de la Farmàcia Catalana, UB)
Manuel Subirà i Rocamora (Fundació Concòrdia Farmacèutica)
Montse Palomar i Molins (Fundació Concòrdia Farmacèutica)

GOIGS DELS HIPOFOSFITS SANT JORDI

*Sant Jordi mata l'aranya,
patró dels braus adalits,
feu miracles per l'Espanya
ab vostres Hipofosfits.*

Quant a Roma romanguereu,
en mitj d'aquell mon pagà,
cristià de cor, aprengueru
lo sublim art de curar,
y, apar d'immortals hassanyes,
com soldat dels més arditis,
lograreu capdals victories
donant els Hipofosfits.

Sant Jordi, etc.

De Capadocia vingueru
per bregar ab lo dragó,
a llansades vareu bàtrel
fins matarlo sense por,
mes si tal valor mostrareu,
sens temer sos alarits,
es perque preniau sempre
dels vostres Hipofosfits.

Sant Jordi, etc.

La donzella llibertareu
ab un valor sens igual,
si la fera no us feu mella
tampoch va rêtreu cap mal,
puig les noyes esgrogueides,
cloròtiques, sens dalits...
prest los colors les tornaveu
ab vostres Hipofosfits.

Sant Jordi, etc.

Per curar, sempre lluitareu
com ho fereu en combats,
conseguint que'l raquitisme
ja no'l tingueren los nats;
curareu l'inafetencia,
tos, bronquitis, catarrals
y malalt que ab vos confiaba
sempre goria sos mals.

Sant Jordi, etc.

Clorossis y cloro-anemia
combatiu vos ab fruciò,
de débils y neurastènichs
ne feu ferma curació;
ab Hipofosfits, les forses
recobra'l convaescent,
per aixó es l'axarop vostre
l'únic reconstituyent

Sant Jordi, etc.

Els Hipofosfits Sant Jordi,
son taula de salvació
pe'l que per dissort es tísich
o esta infectat d'un pulmó,
si, sens perdre temps, demana,
encara que siga a crits,
qu'el metje o apotecari
li donguin Hipofosfits.

Sant Jordi, etc.

Els Hipofosfits Sant Jordi
son de salut degotall,
ells curan a qui fa excessos,
a qui'ls desgasta el trevall,
als que son vells avans d'hora,
als febles y desnarits,
per aixó'ls metjes recepten
de Sant Jordi Hipofosfits.

Sant Jordi, etc.

Y puig ells per Catalunya,
per Espanya y mon enter,
fan miracles cada dia
per vostre màgich poder,
de genolls a vostres plantes
escolteu lo poble a crits
com vos resa pare-nostres
per vostres Hipofosfits.

*Sant Jordi mata l'aranya,
patró dels braus adalits,
tothom pregona aquí Espanya
els vostres Hipofosfits.*

Els HIPOFOSFITS SANT JORDI son el tònich y reconstituyent de major potencia, el regulador per excelencia de les funcions digestives y'l que més vigorisa lo sistema nerviós. Combaten ab èxit l'anemia com també'l raquitisme dels nens. Reforsen als convaescentis y malaltissos, donen forsa y joventut, fan gana y sanch nova

De venda en totes les bones farmacies y Centres d'especifichs